

יום של יודאיקה בקונסטנץ

בעיר הגרמנית הנושקת לשווייץ, שממנה נשלחו יהודיה למחנות ההשמדה, ייערך ב-2 בספטמבר הקרוב יום-הצדעה מיוחד עם התרבות היהודית, שבו תפגין האוכלוסיה המקומית סולידריות מלאה עם גורלו של העם היהודי

• • •

נפתלות ונסתרות הן תהפוכות הגורל. 72 שנה לאחר שהעיר הגרמנית קונסטנץ הסגירה את יהודיה למחנות ההשמדה, היא תקיים ב-2 בספטמבר הקרוב יום-הצדעה מיוחד לתרבות היהודית. הוגי הרעיון השטני של "הפתרון הסופי" היו, קרוב לוודאי, מתהפכים בקברותיהם למשמע קיומו של אירוע כזה על אדמה טהורה, כביכול, מיהודים.

ואולי יש אירוניה מרה גם בכך שבמרכזו של קונסטנץ ניצבת לה כיום אנדרטה בולטת, דמויית-פירמידה, משיש שחור, לזיכרם של 108 מיהודי העיר, שגורשו ממנה במלחמת העולם השנייה ושמצאו את מותם באושוויץ ובסוביבור. ושמא זו יד הגורל שהאנדרטה, הניצבת במרכז המדרחוב המקומי שוקק החיים, צמודה דווקא לצידה האחורי של הכנסייה העירונית, מן הסתם כדי להפגין בכך אחוות-דתות ולסוכך עליה.

לקראת יום ההצדעה לתרבות היהודית, שייערך בחסות הרשות המקומית, ניכרת כבר בעצם הימים האלה תכונה פטר שטיפל, גבריאל אלבליה, ד"ר אריך בלוך ותומס - רבה בקרב ראשי הקהילה היהודית של קונסטנץ. ראשיה אורמן - עושים ימים ולילות כדי להפוך את יום ההצדעה הזה לאירוע היסטורי, ולא בכדי. זו הפעם הראשונה שלבאי-האירוע, בתוכם גרמנים-נוצרים רבים, תינתן הזדמנות להציץ אל נבכי התרבות היהודית על כל שלוחותיה: תפילות ומנהגים, ספרות ומוזיקה.

אטרקציה מיוחדת תזומן לבאי-העצרת, שיוכלו לחזות בתערוכת הצילומים המרהיבה של הצלם המחונן רפאל ארליך, יליד תל אביב, שבאמתחתו תמונות רבות מהווי חיי היהודים בגרמניה של היום. לבאי יום ההצדעה והסולידריות ייערכו גם סיורים מודרכים בבית הכנסת, במקווה הצמוד אליו, בספריית היודאיקה העשירה ובחלקה היהודית של בית הקברות המקומי. בעוד שיום ההצדעה עצמו ייפתח בנאומו של ראש הרשות המקומית, הוא יינעל בקונצרט חגיגי של מוזיקה יהודית, בשיתופם של כלי-זמר וזמרים, שישמיעו ממיטב הזמר העברי והאידישאי.

משענת וגאוה

ל-360 היהודים שנותרו כיום בקונסטנץ מהווה חנות חפצי הקודש, הצמודה לבית הכנסת, משענת וגאוה לשמה. בחנות זו הם משיגים את צורכי היומיום היהודיים שלהם: למן חלות מתוקות, הנאפות במקום, דרך מצות לפסח, ואפילו מאכלים יהודיים מסורתיים, כמו גפילטע פיש, טשולנט וקניידלך, ועד לנרות-שבת, יינות מארץ הקודש כיפות, טליתות ומחזורי-תפילות לשבתות וחגים. מדי סופשבוע נערכת בבית הכנסת הצמוד תפילת-שבת, שבה משתתף מניין מתפללים קבוע, בניצוחו של הרב המקומי, המקיים במקום גם טקסי ברית-מילה, בר-מצווה ונישואין.

בית הכנסת, שניצב על חורבותיו של קודמו, נהרס על-ידי הנאצים בשנת 1938 והוקם מחדש בשנת 1964 על-ידי זיגמונד ניסנבאום, מעסקניה הרוחניים הבולטים לשעבר על יהדות-פולין, שנתן לו את נשמתו ושעשה אותו למפעל-חייו. בהשקעתו העצמית הנדיבה הוא הפך אותו לבית הכנסת הפרטי היחידי בגרמניה כולה. עם מותו, נטל את הפיקוד עליו בנו, שמעון, הדואג לפעילותו השוטפת במשך כל ימות השנה.

בית הכנסת המפואר עטור ויטראז'ים צבעוניים, הנושאים עיטורים יהודיים מסורתיים. יש בו אולם-תפילה נרחב לגברים, ובצמוד אליו "עזרת נשים". שמעון ניסנבאום, הרוח החיה של בית הכנסת והמממן אותו כיום, מקיים מדי שנה בין כתליו סדר-פסח המוני, כדת וכדין, ואילו בחג הסוכות מוצבת בחצרו סוכה. בימים הנוראים מלא בית ואילו בסופי-שבוע נאלצים להסתפק בו מניין-מתפללים בלבד. ארון הקודש, הכנסת עד אפס מקום ביהודי האיזור שנתרמו כולם על-ידי זיגמונד ניסנבאום, מייסד בית הכנסת, מכיל שלושה ספרי-תורה.

שעליה מופקד תומס אורמן. צמוד לבית הכנסת פועלת במרוצת כל השנה ספריית-יודאיקה עשירה בכל השפות מסתבר שלספריה נזקקים לא רק בני הקהילה היהודית המקומית, אלא גם סטודנטים נוצרים מקומיים, הלומדים יודאיקה והגודשים לצורך כך בימי-חול את ספסליה. ביתר בית הכנסת יש מקווה-טהרה, בסיוע כספי של העירייה, לשימושן האישי של הנשים היהודיות, בנות המקום.